

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 19 mars 1943 kl. 3 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckt motion om lindring i skattskyldigheten för stiftelser och föreningar, som hava till ändamål att främja litterär verksamhet.

(2:a avd.)

I en inom första kammaren av herr *Holmbäck* m. fl. väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 166, har hemställts, att stadgandena i 53 § 1 mom. e) kommunalskattelagen samt 7 § f) förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt måtte var för sig erhålla följande ändrade lydelse:

»kyrkor — — — eller främja vetenskaplig forskning eller litterär verksamhet, ävensom — — — rörelse».

Beträffande motiveringen för det i motionen framställda yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Enligt 53 § 1 mom. e) kommunalskattelagen, sådant detta lagrum lyder efter år 1942 beslutad ändring av detsamma, äro stiftelser, som hava till huvudsakligt ändamål att, utan begränsning till viss familj, vissa familjer eller bestämda personer, främja vård och uppfostran av barn eller lämna understöd för beredande av undervisning eller utbildning eller utöva hjälpverksamhet bland behövande eller främja vetenskaplig forskning, ävensom sådana föreningar, vilka, utan att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen verka för ändamål av nu angivna art, skattskyldiga för inkomst av fastighet och av rörelse men befriade från skattskyldighet för annan inkomst.

I 7 § f) förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt enligt detta författningsrums lydelse efter år 1942 beslutad ändring finnes en föreskrift av motsvarande innehåll som i 53 § 1 mom. e) kommunalskattelagen, dock att befrielsen från skattskyldighet här gäller sådan inkomst, som ej härflutit av rörelse.

Enligt 12 § 1 mom. b) förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt föreligger skattskyldighet för förmögenhet **för**, bland andra, föreningar och samfund, vilkas medlemmar icke på grund av medlemskapet äga del

i föreningens eller samfundets förmögenhet, ävensom stiftelser, samtliga dock endast såvitt de äro skyldiga erlægga skatt för inkomst.

Ovannämnda bestämmelser angående befrielse från skattskyldighet tillkommo i samband med år 1942 genomförd omreglering av skattefriheten för stiftelser och ideella föreningar m. fl. juridiska personer. Dessa författningsändringar inneburo i jämförelse med förut gällande bestämmelser, bland annat, att stiftelser och föreningar med ändamål att främja vetenskaplig forskning förklarades skola åtnjuta skattefrihet för vissa slag av inkomster, medan däremot enligt de äldre bestämmelserna stipendiefonder och vetenskapliga samfund åtnjoto sådan skattebefrielse. I samband med dessa författningsändringar utmönstrades begreppen stipendiefonder och vetenskapliga samfund ur författningstexten.

1936 års skattekommitté, som utarbetat det förslag, vilket låg till grund för 1942 års lagstiftning på ifrågavarande område, yttrade i samband med frågan om den av kommittén föreslagna skattefriheten för stiftelser och föreningar med ändamål att främja vetenskaplig forskning bland annat följande:

»När nu skattefrihet föreslås för stiftelser med ändamål att främja vetenskaplig forskning, skulle det kunna ifrågasättas, om icke även stiftelser, som gynna konst och litteratur, borde erhålla skattefrihet. Därvid må erinras, att sådana stiftelser, som hava till ändamål att lämna understöd för mottagarens undervisning eller utbildning, enligt kommitténs förslag skola erhålla skattefrihet. I den mån stiftelser för främjande av konst och litteratur kunna hänföras under detta stadgande, komma de således i åtnjutande av skattebefrielse. Beträffande övriga stiftelser för främjande av konst och litteratur synas emellertid icke föreligga tillräckliga skäl att undantaga desamma från skattskyldighet.»

Departementschefen, som i detta hänseende följde kommittéförslaget, yttrade i proposition nr 134 till 1942 års riksdag i detta sammanhang, att vad teaterkonsten, musiken och de bildande konsterna beträffade utövades de väl icke alltid på sådant sätt, att uppmuntran från det allmännas sida i form av skattebefrielse kunde anses befogad.

1942 års bevillningsutskott förklarade sig i sitt av riksdagen godkända betänkande (nr 21) icke hava något att erinra mot den i propositionen föreslagna gränsdragningen för skattefriheten. Helt allmänt framhöll emellertid utskottet i detta sammanhang, att det ej torde kunna förnekas, att genom denna gränsdragning även ändamål, vilka vore av högt kvalificerad art, komme att ställas utanför området för skattefriheten. Utskottet erinrade i detta hänseende om de bildande konsterna, musiken och teaterkonsten. Uppenbarligen måste det här bereda stora svårigheter att draga gränsen mellan vad som vore förtjänt av stöd från det allmännas sida och vad som icke borde understödjas. Vidare yttrade utskottet, att därest det i särskilda fall skulle finnas, att beskattningen av vissa juridiska personer komme att verka på sådant sätt, att det allmännas stöd ansåges påkallat, det syntes lämpligare, att dylikt stöd lämnades i form av anslag till den av dem bedrivna verksamheten.

I den nu föreliggande motionen har till stöd för det däri framställda yrkandet anförts bland annat, att motiveringen för bibehållande av skattskyldigheten för stiftelser och föreningar med uppgift att främja litterär verksamhet torde — i den mån man av förarbetena till författningsändringarna kunde utläsa någon motivering alls — kunna göras till föremål för erinringar. Det syntes sålunda icke vara möjligt att göra någon sakligt grundad avvägning, som degraderade främjande av litterärt arbete till en lägre klass ur allmännyttans synpunkt än främjande av annat kulturellt arbete. Vetenskaplig forskning och litterär verksamhet låge ofta mycket nära eller grepe in i varandra så att det vore ytterligt svårt att avgöra vad som vore det ena eller det andra. I detta hänseende erinras om Nobelstiftelsen ävensom om Samfundet De Nio, vilket samfund av regeringsrätten vid tillämpning av de äldre bestämmelserna ansetts frikallat från skattskyldighet (regeringsrättens årsbok 1920 ref. 71). Enligt motionärernas mening skulle ett jämställande av dessa båda verksamhetsgrenar i beskattningshänseende säkerligen vara ägnat att bringa reda och klarhet samt underlätta bestämmelsernas tillämpning.

Under utskottets behandling av förevarande motion har till utskottet inkommit utredning rörande vissa rättssubjekt av nu ifrågavarande slag, nämligen stiftelsen Albert Bonniers stipendiefond för svenska författare, stipendiefonden Albert Bonniers 100-årsminne och Samfundet De Nio. Av dessa rättssubjekt ha de båda förstnämnda vid 1941 och 1942 års taxeringar genom beslut av vederbörande beskattningsnämnder blivit beskattade för sina inkomster och sin förmögenhet. Samfundet De Nio blev år 1942 av vederbörande taxeringsnämnd åsatt taxering, som dock undanröjdes genom beslut av vederbörande prövningsnämnd. Häröver anförda besvär uppgivas vara beroende av kammarrättens prövning. Beträffande stiftelsen Albert Bonniers stipendiefond för svenska författare skall fondens avkastning — med visst avdrag — användas till understöd åt på svenskt språk skrivande skönlitterära författare av talang. Stipendiefonden Albert Bonniers 100-årsminne har till ändamål att genom utdelning av stipendier understödja, uppmuntra och belöna på svenskt språk skrivande män eller kvinnor: skönlitterära författare, författare till vetenskapliga eller populärvetenskapliga arbeten inom de humanistiska disciplinerna, reseskildrare, journalister samt konstnärer, som ägna sig åt bok- eller tidningsillustration, i svenskspråkig press. Samfundet De Nio har till ändamål och uppgift förnämligast att främja den svenska skönlitteraturen genom prisbelöning av från trycket utgivna skönlitterära alster samt genom utgivandet av en tidskrift.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har frågan om beskattning av stiftelser och ideella föreningar samt härmed i skattehänseende jämställda juridiska personer varit föremål för lagstiftning vid 1942 års riksdag. Stiftelser och föreningar med ändamål att främja vetenskaplig forskning blevo därvid frikallade från skattskyldighet för vissa slag av inkomster

Utskottet.

och i anslutning därtill jämväl för viss förmögenhet. Stiftelser och föreningar med ändamål att främja konst och litteratur kommo däremot i åtnjutande av motsvarande skattebefrielse allenast för det fall att desamma hade till ändamål att lämna understöd för mottagarens undervisning eller utbildning. I den nu föreliggande motionen yrkas, att stiftelser och föreningar, som främja litterär verksamhet, skola erhålla skattefrihet i samma utsträckning som sådana juridiska personer, vilka främja vetenskaplig forskning.

I motionen framhålles bland annat, att det icke syntes vara möjligt att göra någon sakligt grundad avvägning, som degraderade främjande av litterärt arbete till en lägre klass ur allmännyttans synpunkt än främjande av annat kulturellt arbete. Med anledning härav får utskottet påpeka, att enligt grunderna för den år 1942 genomförda lagstiftningen på ifrågavarande område kulturella ändamål i allmänhet lämnats utanför de därvid utstakade gränserna för skattefriheten. Såvitt utskottet kan finna, innebära de nu gällande bestämmelserna om skattefrihet i huvudsak, att rättssubjekt, vilka ha till ändamål att främja undervisning, barnuppfostran, sjukvård och annan hjälpverksamhet, ansetts böra komma i åtnjutande av en sådan förmånsställning i beskattningshänseende. Därjämte ha rättssubjekt för främjande av vetenskaplig forskning inrymts inom gränserna för skattefriheten. Kulturella ändamål i övrigt skola däremot icke föranleda skattefrihet.

Utskottet vill emellertid icke förneka, att främjande av åtminstone vissa slag av litterär verksamhet skulle kunna motivera samma skatteförmåner som främjande av vetenskaplig forskning. Att på sätt i motionen föreslagits främjande av all litterär verksamhet skulle föranleda skattefrihet torde dock få anses uteslutet. Litterär verksamhet bedrivs ju i många olika former, från högt kvalificerat författarskap till tämligen mindervärdigt sådant. Medgivande av skattefrihet för främjande av litterär verksamhet av sist angivet slag lär säkerligen ej heller hava varit motionärernas mening. Att bestämma i vilka fall främjande av litterär verksamhet bör föranleda skattefrihet, måste dock anses synnerligen vanskligt. En tänkbar möjlighet vore visserligen att i författningstexten såsom skattefria uppräknas vissa angivna rättssubjekt. Alldeles främmande för vår nuvarande skattelagstiftning är icke en sådan anordning. Sålunda ha i 53 § d) kommunalskattelagen och 7 § e) förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt genom en sådan uppräkningsrum allenast i viss utsträckning — bland andra svenska skeppshypotekskassan, järnkontoret, aktiebolaget tipstjänst och svenska penninglotteriet aktiebolag. Skattefriheten för dessa juridiska personer har emellertid föranletts av särskilda orsaker. I övrigt torde skattelagstiftningen kunna sägas vara grundad på den principen, att skattebefrielse icke bör medgivas viss namngiven skattskyldig. Detta framgår exempelvis av bevillningsutskottets och riksdagens uttalanden år 1904 i anledning av väckt motion om skattebefrielse för Nobelstiftelsen och år 1920 i anledning av väckt motion om skattebefrielse för stiftelsen Lars Hiertas minne. Sålunda anförde 1904 års bevillningsut-

skott, att ett förslag att från utgörande av inkomstbevilning fritaga en särskild institution syntes i och för sig vara betänkligt och att en dylik befrielse endast borde tillerkännas vissa klasser eller slag av inrättningar. Det framhölls därvid jämväl, att ett bifall till framställningen om skattebefrielse för Nobelstiftelsen ej osannolikt kunde komma att framkalla befogade anspråk på lindring även för andra stiftelser och inrättningar. 1920 års riksdag yttrade i överensstämmelse med vad samma års bevillningsutskott i avgivet betänkande anfört, att riksdagen icke kunde medgiva något skatteprivilegium åt viss skattskyldig samt att riksdagen funnit sig i denna principiella punkt kunna i allo instämma med 1904 års bevillningsutskott i dess yttrande rörande den ifrågasatta skattefriheten för Nobelstiftelsen.

Även enligt utskottets uppfattning bör ett undantagande från skattskyldighet av viss bestämd skattskyldig undvikas. Detta icke minst med hänsyn till att rättssubjekt med helt likartade ändamål därigenom kunde komma att ställas utanför skattefriheten. Då kravet på jämlikhet vid beskattningen givetvis måste tillgodoses, skulle med en sådan anordning lagtexten säkerligen gång efter annan få kompletteras. Det får i detta sammanhang ej heller förglömmas, att enligt grunderna för 1942 års författningsändringar på ifrågasvarande område ändamålet, sådant detsamma framträder i den bedrivna verksamheten, och icke ändamålet enligt stadgarna skall vara avgörande vid bedömandet av frågan om skattefriheten. En eventuell förändring i verksamheten kan sålunda föranleda skattefrihetens upphörande.

Vid medgivande av skattefrihet torde enligt utskottets mening den enda riktiga vägen vara, att gränsdragningen mellan skattefrihet och skattskyldighet sker med hänsyn tagen till ändamålets art. Då emellertid, såsom ovan nämnts, främjande av all litterär verksamhet icke torde böra medföra skattefrihet, återstår endast den möjligheten, att skattefrihet medgives vid främjande av litterär verksamhet av visst angivet slag. Att i en författningstext genom allmänt hållna föreskrifter göra åtskillnad mellan mer eller mindre välkvalificerad litterär verksamhet måste dock anses synnerligen vanskligt. Även ett och samma rättssubjekt kan för övrigt, såsom framgår av den till utskottet inkomna utredningen, hava till ändamål att stödja ej allenast skönlitterära författare och författare av vetenskapliga arbeten utan även journalister samt konstnärer, som ägna sig åt bok- eller tidningsillustration. Enligt utskottets mening är fördenskull en ändring i motionens syfte icke möjlig att genomföra utan en ingående utredning av förevarande spörsmål. Då emellertid riksdagen så nyligen som år 1942 godkänt nu gällande bestämmelser angående skattefrihetens omfattning, vilka bestämmelser i sin nuvarande avfattning tillkommit efter utredning inom en för ändamålet tillsatt kommitté, finner utskottet ej tillräckliga skäl föreligga att hos Kungl. Maj:t göra framställning om utredning i ämnet. På grund av nu angivna förhållanden anser sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till motionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionen I: 166 av herr Holmbäck m. fl. om lindring i skattskyldigheten för stiftelser och föreningar, som **hava** till ändamål att främja litterär verksamhet, icke måtte **för-**anleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 mars 1943.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Johan Bärq, Axel Ivar Anderson, Sjödahl, Ekman, Frans Ericson, friherre Lagerfelt, Velander, Franzon, Ljungdahl* och *Lindblom*; samt

från andra kammaren: herrar *Lövgren, Björklund, Orgård, Sandberg, Falk, Kilbom, Henriksson, Sundström* i Skövde, *Olson* i Göteborg och *Andersson* i Vigelsbo.
